

ОМЕЛЬЧЕНКО Т. А.

Омельченко Тетяна Андріївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри загального та спеціалізованого фортепіано Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (Київ, Україна).

Tetiana Omelchenko, Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music, Candidate of Art Criticism (PhD), Associate Professor, Professor at the Department of General and Specialized Piano (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6058-8414>

© Омельченко Т. А., 2024.

ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ЛЮДМИЛИ ШУКАЙЛО В КУРСІ ЗАГАЛЬНОГО ТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ФОРТЕПІАНО

STUDYING THE WORK OF LYUDMILA SHUKAILO IN THE COURSE OF GENERAL AND SPECIALIZED PIANO

Людмила Федорівна Шукайло — відома в Україні й за її межами талановита українська композиторка, піаністка, педагог. Удостоєна численних державних почесних нагород: заслужений діяч мистецтв України (1999), медаль «За трудову доблесть» (1986), Лауреат Регіонального рейтингу «Харків'янин року — 2001», Лауреат Муніципальної премії імені Іллі Слатіна (2005), Лауреат Премії імені Віктора Косенка (2010).

26 грудня 2022 року минув 80-річний ювілей Людмили Шукайло. Зазвичай ювілейні, так звані «круті» дати, спонукають нас звернутися до імені й творчості митця, якого ми, можливо, ще мало знаємо, або недостатньо досліджуємо. Творчість Л. Ф. Шукайло ще не посіла свого належного місця в програмах студентів кафедр загального та спеціалізованого фортепіано. Мета публікації — відкрити колегам ті

сторінки творчості композиторки, які зможуть поповнити, збагатити репертуар студентів як загального, так і спеціалізованого курсу, виявити методичні достоїнства цих творів.

Шукайло Людмила Федорівна

Звернемося до професійної біографії Л. Ф. Шукайло.

Народилась вона 26 грудня 1942 року в місці Верхня Салда Свердловської області. Батько — інженер, мати — співачка оперного театру. У 1961 році закінчила Харківську музичну десятирічку за двома фахами: фортепіано — у класі Регіни Самійлівни Горовиць, композиції — у класі Льва Миколайовича Булгакова.

У 1966 році закінчила Харківський інститут мистецтв за двома спеціалізаціями: фортепіано — клас професора Абрама Львовича Лунца, композиція — клас заслуженого діяча мистецтв України Володимира Миколайовича Нахабіна. Тобто Л. Ф. Шукайло здобула фундаментальну освіту у високопрофесійних фахівців Харківської фортепіанної та композиторської шкіл.

З 1965 року мисткиня викладає музично-теоретичні дисципліни та композицію у Харківський середній музичній школі-інтернаті та плідно працює як композитор, стає членом Національної спілки композиторів України.

Понад 20 учнів класу композиції Л. Шукайло здобули звання лауреатів Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів юних композиторів. Серед них: Леонід Десятников, Олександр Щетинський, Данііл Крамер, Олександр Гугель, Павло Яровинський, Олена Домашева, Ольга Вікторова.

Людмила Шукайло — автор багатьох симфонічних і камерних творів: симфонії для струнного оркестру, Концертино для скрипки з оркестром, Сюїти для камерного оркестру, Симфонічних варіацій, камерних творів для різних складів. Твори Л. Шукайло мають яскраву національну забарвленість у поєднанні із сучасною композиторською технікою.

У 2010 році Людмила Федорівна удостоєна Премії імені Віктора Косенка, яка присуджується щорічно за видатні досягнення в галузі музичної творчості для дітей та юнацтва. Ця премія присуджена їй по праву, оскільки особливе місце в її творчості належить фортепіанній музиці для юних музикантів: три сонати, дві сюїти, партита, 15 багатель, цикл прелюдій, «Альбом фортепіанної музики», два фортепіанні концерти (один з яких «Юнацький»), Концертино для двох фортепіано, Диптих для двох фортепіано.

Л. Шукайло — автор п'єс, обов'язкових для виконання на Першому, Другому і Третьому міжнародних конкурсах юних піаністів імені Володимира Крайнева в Харкові (Скерцо, Експромт, Рапсодія, Токата-кампа). У творчому доробку композиторки є як складні концертні твори, так

і твори для дітей та юнацтва. І саме ця частина її доробку важлива для нас сьогодні.

Так, в «Альбомі фортепіанної музики» Л. Шукайло вміщено «Дитячий зошит», п'єси («Прелюдія», «Карнавальна хода», «Інтермецо», «Спогад», «Рондо», «Імпровізація»), «Багателі». Ці п'єси порівняно нескладні за фактурою. У чому їх простота? У мудрому розумінні певного рівня технічного розвитку учня: це позиційні мелодизовані фактурні формули, які легко охопити рукою; короткі арпеджіо, які зміщуються невеликими інтервалами, наприклад, секундами (тобто близько і зручно для руки початківця). Водночас простота у нескладних п'єсах Л. Шукайло в жодному разі не передбачає спрощення змістового й інтонаційного наповнення твору. Композиторка сповнює свою музику цікавими гармонічними і поліфонічними знахідками. Л. Шукайло добре відчуває смаки й музичні зацікавленості сучасної молоді, знає коло її музичних уподобань. У творах авторки відчутні впливи джазової стилістики, популярної кіномузики. Але все це зроблено з великим естетичним смаком. Зокрема, такими п'єсами є «Інтермецо», «Імпровізація», «Спогад». Композиторка неодноразово виконувала в авторських концертах своє «Інтермецо», яке можна назвати «візитівкою» Людмили Шукайло».

У «Прелюдії» з «Дитячого зошита» застосовано просту позиційну фактуру. Завдяки довгій педалі і переносу повторюваних мелодичних зворотів із нижнього регістру у верхній створюється звукозображальний ефект дзвонів. Так звучання стає об'ємним, монументальним. Студенти залюбки грають цю п'єсу.

Важливий складник програми студентів кафедри загального та спеціалізованого фортепіано — гра акомпанементів. У творчому доробку Л. Шукайло є чимало камерно-інструментальних дуетів: «10 п'єс для скрипки і фортепіано», «Чотири мініатюри», «Романс» для кларнета і фортепіано.

Романтичний за настроєм «Романс» для кларнета і фортепіано з розвинутою арпеджованою фактурою партії

лівої руки може посісти достойне місце в репертуарі більш технічно підготовлених студентів.

Один із важливих і водночас улюблений серед студентів вид роботи — фортепіанні дуети. Можемо взяти до репертуару студентів чимало творів Людмили Шукайло, зокрема «Юнацький» концерт, «Концертино для двох фортепіано», «Диптих для двох фортепіано».

«Диптих» для двох фортепіано — яскравий програмний ансамблевий твір, складається з двох частин, кожна з яких має назву: «Галявина танцюючих дерев», «Дош та рай-дуга». Композиторка, відповідно до програмного задуму, використовує різні тембральні, динамічні, артикуляційні виражальні засоби фортепіанного звучання. На початку першої частини для створення ефекту зосередженості й тиші, шелесту листя, пташиних перегукувань Л. Шукайло поєднує мелодичні горизонталі партій двох фортепіано у секундові кластерні сполучення, створюючи чарівні імпресіоністичні звукові барви. Постійна «гра» метроритму надає музиці особливої пластики.

Список використаних нотних джерел

1. Шукайло Л. Ф. Альбом фортепіанної музики. Київ : Мелосвіт, 2010. 36 с.
2. Шукайло Л. Ф. Диптих для двох фортепіано / ред. і комент. В. Ф. Шукайло. Київ : Мелосвіт, 2015. 28 с.
3. Шукайло Л. Ф. Концертні п'єси для фортепіано / упоряд., ред., передм. В. Ф. Шукайло. Київ : Мелосвіт, 2009. 75 с.
4. Шукайло Л. Ф. П'єси та ансамблі для фортепіано / ред., передм. В. Ф. Шукайло. Київ : Мелосвіт, 2017. 60 с.
5. Шукайло Л. Ф. Твори для кларнета і фортепіано. Київ : Мелосвіт, 2011. 52 с.

Джерело фотоілюстрації

1. Шукайло Людмила Федорівна // Національна спілка композиторів України. URL: <https://composersukraine.org/index.php?id=1521> (дата звернення: 12.02.2024).